

KINDEREN MET EEN
HOGE
INTELLIGENTIE
WORDEN VAAK MET
UNIEKE SOCIAAL-
EMOTIONELE
UITDAGINGEN
GECONFRONTEERD.
HET IS NIET ALTIJD
VANZELFSPREKEND
VOOR OUDERS,
LEERKRACHTEN EN
OPVOEDERS OM
DEZE KINDEREN
HIERIN TE
ONDERSTEUNEN.

DE WERELD DOOR HUN OGEN!

Kathleen Kuypers

Op 25 november heeft Stijn Smeets voor de regio Antwerpen een lezing gehouden rond dit thema. Stijn Smeets is naast onderzoeker aan de KU Leuven ook de oprichter en bezieler van Modesto, een VZW met als missie het helpen van intellectueel getalenteerde kinderen en jongeren om gelukkige en productieve levens te leiden.

De onderstaande tekst is geen chronologische, noch exhaustieve weergave van de lezing, maar beoogt om de essentiële ideeën bondig en overzichtelijk weer te geven.

MISVATTINGEN

Volgens Stijn Smeets bestaan er een aantal misvattingen rond hoogbegaafdheid. Men ziet hoogbegaafde kinderen vaak als een homogene groep, met problemen die rechtstreeks aan hun hoge intelligentie te wijten zijn.

Vele problemen die we bij deze kinderen waarnemen komen even goed voor bij kinderen met een minder hoge intelligentie, maar wel omwille van andere oorzaken. Bovendien hoeven deze problemen niet noodzakelijk voor te komen bij alle hoogbegaafde kinderen: ze kunnen misschien ook te wijten zijn aan de manier waarop de omgeving omgaat met hun hoge intelligentie.

Een typisch voorbeeld hiervan is perfectionisme. Een van de redenen waarom hoogbegaafde kinderen er vaak zeer hoge standaarden op na houden is dat deze kinderen langer dan anderen de

illusie kunnen aanhouden dat alles perfect kan zijn. Dit perfectionisme kan echter zowel “adaptief” als “maladaptief” zijn.

Bij “adaptief” perfectionisme zet iemand hoge standaarden en doet hij zijn best om ze te halen – deze houding valt meestal samen met hoge prestaties en welzijn. Bij “maladaptief” perfectionisme kan een kind kan zijn standaarden niet afstemmen op de omstandigheden. Het zal bijvoorbeeld een minder goede score op een examen in een periode van zware familiale problemen zien als een teken van persoonlijk falen, of op basis van een eenmalige zwakke prestatie overtrokken veralgemeningen formuleren met betrekking tot het eigen kunnen. Bij deze kinderen hangen de prestaties samen met hun zelf-waarde. Deze vorm van perfectionisme hangt samen met verlaagde prestaties en welzijn en hangt samen met faalangst.

Een tweede voorbeeld zijn angststoornissen. Hoogbegaafde kinderen zijn zich vaker bewust van gebeurtenissen die ze weliswaar rationeel vatten maar emotioneel niet aankunnen. Zaken die ze opvangen op het radionieuws kunnen bijvoorbeeld conflicteren met hun behoefte aan geborgenheid. Er bestaat volgens Stijn Smeets echter geen bewijs dat angststoornissen vaker voorkomen bij hoogbegaafde kinderen. Een

hoge intelligentie kan namelijk ook een beschermende factor zijn tegen angststoornissen.

Een derde voorbeeld zijn de problemen van sociale isolatie en de gevoelens van vervreemding waar hoogbegaafde kinderen soms last van hebben. Bij deze kinderen is er per definitie een discrepantie tussen hun cognitieve leeftijd en hun fysieke leeftijd; ze zijn cognitief vóór op hun leeftijdsgenoten. Aangezien een aantal niet-cognitieve vaardigheden (bijvoorbeeld, gezond verstand en sociale tact) worden ontwikkeld op basis van ervaring, kan deze discrepantie soms heel erg opvallen. Daar tegenover staat echter dat een hoge intelligentie voor een deel een gebrek aan ervaring kan compenseren, ook in socio-emotionele aangelegenheden. Er is geen empirische evidentie dat hoog-intelligente kinderen minder sociaal aangepast zijn dan gemiddeld intelligente kinderen. Als er verschillen gevonden worden zijn ze vaak in het voordeel van hoog-intelligente kinderen. Het is echter wel waar dat het voor hoogbegaafde kinderen moeilijker is om ontwikkelingsgelijken te vinden.

SUCCESVOLLE ONTWIKKELING VAN HOOGBEGAAFDHEID

En hiermee raken we aan een van de twee voorwaarden die volgens Stijn Smeets de *sleutel zijn tot een succesvolle ontwikkeling van HB kinderen: het contact met ontwikkelingsgelijken en het bieden van voldoende intellectuele uitdagingen.*

Intellectuele uitdagingen zijn essentieel om HB kinderen te helpen de studievaardigheden en motivatie te ontwikkelen die nodig zijn om een productief leven te leiden.. Sommige kinderen kunnen die intellectuele uitdaging best krijgen door hen een jaar te laten overslaan. Zo wordt gezorgd voor een betere aansluiting van de

leerstof op hun onderwijsbehoefte. In tegenstelling tot de populaire misvatting leidt een jaar overslaan niet noodzakelijk tot problemen in de sociaal-emotionele aanpassing. Een plaatsing bij oudere leeftijdsgenoten kan voor sommige hoog-intelligente kinderen de aansluiting op sociaal en emotioneel vlak net verbeteren en zo sociale problemen helpen voorkomen. Naast een jaar overslaan zijn er een heel aantal manieren om te versnellen, bijvoorbeeld binnenklas-differentiatie, een kangoeroeklas, of buitenschoolse activiteiten (zie de activiteiten van de STEM academie of de RVO society, zie links onderaan).

In zijn werk streeft Stijn Smeets de volgende kernwaarden na:

- Bescheidenheid: Het is belangrijk een respectvolle attitude te hebben ten opzichte van iedereen, vrij van arrogantie, pretentie of minachting. Dit wil niet zeggen dat deze kinderen moeten verloochenen wie ze zijn, alleen dat ze zich niet beter mogen voelen.
- Pro-activiteit: Een hoge intelligentie kan de oorzaak zijn van een probleem, het mag echter geen excuus zijn om het probleem niet op te lossen. Hoog-intelligente kinderen moeten leren hun intelligentie te gebruiken om de unieke problemen die zij ervaren het hoofd te bieden
- Authenticiteit: kinderen moeten durven kiezen voor het leven dat het beste bij hen past.
- Verantwoordelijkheid: Talenten komen met een verantwoordelijkheid. Modesto stimuleert jongeren om met hun talenten een bijdrage te leveren aan onze samenleving.

In het algemeen denkt Stijn Smeets dat het beter is om geen "label" te plaatsen op deze kinderen. Soms interpreteren kinderen het label "hoogbegaafd" als iets dat hen kwalitatief verschillend maakt van andere kinderen. Als ze vervolgens problemen toeschrijven aan hun

“anders zijn”, zullen ze eerder denken dat zij niets aan het probleem kunnen doen en daardoor zullen ze minder geneigd zijn om op zoek te gaan naar een oplossing. Wel is het belangrijk dat een kind een realistisch inzicht

Het label 'hoogbegaafd' heeft geen toegevoegde waarde.

heeft in zijn eigen kunnen (bv. ik leer sneller dan mijn klasgenoten, ik onthoud gemakkelijk, ik heb hoge verwachtingen van mijn vrienden). Een juiste beschrijving van hoe een kind functioneert, draagt vaak de oplossing van het probleem in zich. Het label “hoogbegaafd” heeft geen toegevoegde waarde.

(Let wel: In een schoolse context kan een label wel nuttig zijn om een kader te bieden voor de werkaanpak van de leerkrachten).

BESLUIT

En wat betekent dit dan concreet in een dagelijkse opvoedingscontext? Stijn Smeets denkt dat de basisprincipes van een goede opvoeding voor hoog-intelligente kinderen dezelfde zijn als bij alle andere kinderen: stimuleren, sturen en steunen. Geef uw kind voldoende autonomie en keuzevrijheid. Geef voldoende structuur (duidelijke verwachtingen en regels, consistent toepassen

van gevolgen indien de regels verbroken worden, feedback en informatie over wat te doen om de verwachtingen in te lossen). Ten slotte kan je nooit teveel warmte en acceptatie geven.

Hoewel deze opvoedingsprincipes voor alle kinderen gelijk zijn, zijn er uitdagingen specifiek voor hoog-intelligente kinderen. Zo kunnen zij vaak sneller dan leeftijdsgenoten structuren en patronen zien en hebben ze daarom nood aan meer autonomie en minder structuur. Kinderen die verbaal heel sterk zijn, kunnen hun ouders uitdagen door regels en verwachtingen in vraag te stellen. Als ouder is het dan belangrijk doordachte verwachtingen en regels op te stellen, eventueel in samenspraak met je kind, en die consistent toe te passen. Best ook in je eigen leven.

LINKS:

<http://stem-academie.be/>

<http://www.rvo-society.be/>

Kathleen Kuypers, leerkracht secundair onderwijs, is lid van de werkgroep Didactiek van Bekina (Begaafde Kinderen en Adolescenten).

Kroniek Bekina - 16 december 2014